

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
Fizika-texnologiya fakulteti
Fizika va astronomiya kafedrası

**FIZIKA FANINI AXBOROT VA
INNOVATSION
TEKNOLOGIYALAR MUHITIDA
O'QITISHNING
ZAMONAVIY TENDENSIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
mavzusidagi
**RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI**

TO'PLAMI

10-oktabr, 2023-yil

Navoiy shahri

3. G.X.Xoshimov va boshqalar «Kvant mexanikasi asoslari» Toshkent «O'qituvchi» 1995 y.

PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING INDIVIDUAL TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING SHAKLI VA METODLARI

Umbarov Abduvohid Uktam o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Fizika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning individual ta'limni tashkil etishning shakli va metodlari ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mustaqil ishlar, elektron ta'lim resurslarini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etishi haqida malumot berilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil ish, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, elektron ta'lim resurslari, kasbiy-metodik ko'nikmalar, gipoteza.

Zamonaviy pedagogikda yosh avlodga ta'lim va tarbiya berish sohasidagi zamonaviy talablar talabalarda mustaqillik, tashabbuskorlik, o'z-o'zini rivojlantirishga tayyorligi, ijtimoiy va individual ahamiyatga ega bo'lgan faoliyatning yo'nalishlari va usullarini ongli ravishda tanlash kabi shaxsiy fazilatlarni rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Yuqoridagi talablardan kelib chiqib Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarini o'qitishning hozirgi jarayoniga jiddiy o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish muhim ahamiyatga ega.

Hozirgi vaqtda individual vazifalarni tushunish ko'pincha bahs-munozaralarga sabab bo'ladi, ularni amaliy hal qilishda vaziyat va tashkiliy yo'nalish mavjud, ba'zan esa ilmiy asoslilik yetarli emas, bu esa tadqiqotlarni aniqlashtirish va to'ldirishni talab qiladi. Ular orasida Pedagogika oliy ta'lim muassasalari bo'lajak fizika o'qituvchisini individual yo'naltirilgan holda o'qitishni tashkiliy-didaktik ta'minlash muammosi mavjud [1,2].

Fizikani o'qitish hozirgi vaqtda quyidagi qarama-qarshiliklar yuzaga keldi:

bir tomondan, jamiyatning shaxs odob-axloqi va aql-zakovati, uning loyihalash, prognozlash qobiliyati, umumiy madaniyatiga bo'lgan talablari ortib borayotgani, ikkinchi tomondan, pedagogika oliy o'quv yurtlari bitiruvchilarining ta'lim va rivojlanishning haqiqiy darajasi. Buning oqibati shundaki, maktab ta'limining haqiqiy darajasi ko'pincha zamonaviy talablardan past bo'lib, bu o'quvchilarning umumiy va funktsional savodsizligini oshirish tendentsiyasini kuchaytiradi;

bir tomondan, Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining metodik kompetentligini rivojlantirish zarurati, ikkinchi tomondan, bu metodik kompetentligini rivojlantirish talabalarining individual imkoniyatlarini amalda hisobga olinmaydigan o'qitishning mavjud usullari.

Yuqorida aytilganlarning barchasini hisobga olgan holda, Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini individual yo'naltirilgan yondashuvda o'qitish jarayoniga nisbatan tuzilgan qarama-qarshiliklarni hal qilish zarurati bilan bog'liq degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Ta'lim nazariyasi bo'yicha o'qituvchilarni tayyorlash muammosi yangi emas. Bu muammoni pedagogika klassiklari Y.A.Komenskiy, I.G.Pestalozzi, K.D.Ushinskiy va boshqalar chuqur anglab yetdigan.

Umumiy muammolar P.P.Blonskiy, N.K.Krupskaya, va boshqalar tomonidan ishlab chiqilgan o'qituvchilar tayyorlashning butun tizimini takomillashtirishga katta e'tibor berdilar.

Hozirgi vaqtda bo'lajak o'qituvchining kasbiy-metodik kompetensiyalarini shakllantirish uchun mustahkam zamin yaratish maqsadida pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining individual ta'lim trayektoriyasini rivojlantirish yo'llari ustida izchil izlanishlar olib borilmoqda. Bular orasida K.T.Umatalievaning olib borgan tadqiqoti muhim ahamiyat kasb etadi.

Bizning tadqiqotimiz kontekstida fizikani o'qitish jarayoni bilan bog'liq holda ta'limni individuallashtirish va differentsiallashtirish masalalari Y.A.Saurova, A.B.Usovoy, T.N.Shamalo, N.M.Shaxmaeva va boshqalar ilmiy izlanishlar olib borganlar. Ilmiy izlanishlar olib borgan tadqiqotchilar ta'kidlashlaricha, keng ma'noda ta'limni individuallashtirish talabalarining individual xususiyatlarini ularning qaysi biri

va qay darajada hisobga olinishidan qat'iy nazar, uning barcha shakl va usullarida hisobga olish lozimdir.

Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini umumiy o'rta ta'lim muassasalariga malakali kadir sifatida tayyorlashning pedagogik nazariyasi va amaliyotida bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy-metodik ko'nikmalarni shakllantirish muammosi holatini tahlil qilish quyidagi xulosalar chiqarishga imkon beradi[3,4].

1. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi sohasida nazariy, eksperimental va amaliy bilimlarini mustahkamlashda individual ta'limni keng joriy etish lozim. tadqiqotlar mavzularini yanada chuqurlashtirish va kengaytirish kuzatilmoqda. Individual ta'limni rivojlantirish hozirgi kunda pedagogika universiteti talabalarining kasbiy va uslubiy tayyorgarligi sifatini oshirishning zarur shartidir.

2. Talabalarda innovatsion yondashuv va texnologiyalar asosida kasbiy-uslubiy mahorat va kasbiy-uslubiy kompetensiyalarni muvaffaqiyatli shakllantirish muammolarini har tomonlama o'rganishda individual ta'limga e'tibor kuchaytirilmoqda.

3. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida individual yo'naltirilgan va shaxisga yo'naltirilgan ta'limdan foydalanishni o'z ichiga olgan ko'pgina masalalar hali to'liq o'rganilmagan.

Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining individual ta'limni tashkil etishning shakllariga ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mustaqil ishlar, elektron ta'lim resurslari va boshqa ko'plab usullari mavjud.

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish orqali pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini shaxsiy ta'lim trayektoriyasini rivojlantirishga erishadilar

Bizning tadqiqot gipotezasi quyidagicha: pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining mustaqil ishlarda kasbiy rivojlantirish samarali bo'ladi, agar:

- talabalarining mustaqil ishi o'quv jarayonining muhim pedagogik quyi tizimi sifatida qaraladi, uning muhim xususiyatlarini hisobga olgan holda kompetentsiyaga asoslangan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar asosida qurilgan;

- talabaning kelajakdagi kasbiy faoliyati elementlarini o'zlashtirish texnik universitet talabalarining mustaqil ishidagi kasbiy kompetensiyalarni maqsadga

muvofiq va ongli ravishda o'zlashtirish jarayoni sifatida o'zaro bog'liq motivatsion maqsaddan iborat ishlab chiqilgan funktsional-blok modeliga muvofiq tashkil etiladi.

Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining individual ta'limni tashkil etish shakllaridan biri bo'lgan mustaqil ishlarning muammo, maqsad va gipotezaga muvofiq quyidagi vazifalari qo'yildi:

1. Falsafiy, psixologik, pedagogik, uslubiy va maxsus adabiyotlarni o'rganish asosida pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining mohiyati, turlari, darajalari, mustaqil ishlarini aniqlang, pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining kasbiy vakolatlarini, tarkibiy qismlarini, rivojlanish mezonlari va ko'rsatkichlarini aniqlang.

2. Tadqiqot vositasi sifatida kompetentsiyaga asoslangan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar kontekstida mustaqil ishlashda pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining kasbiy vakolatlarini rivojlantirish jarayonining funktsional-blok modelini ishlab chiqish va uni sinab ko'rish.

3. Mustaqil ishda pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirishning tashkiliy-pedagogik shartlarini aniqlash, nazariy asoslash va eksperimental tekshirish.

4. Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarining mustaqil ishlarda kasbiy vakolatlarini rivojlantirish bo'yicha ilmiy va uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish [5].

Yuqoridagi vazifalarni bajarish orqali pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining individual ta'limni tashkil etishning shakli va metodlari ishlab chiqildi. Talabalarining metodik kompetentligini individual ta'lim trayektoriyasi asosida rivojlantirishda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mustaqil ishlar, elektron ta'lim resurslarini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Umbarov A.U. Fizikadan elektron ta'lim resurslari talabaning individual ta'lim traektoriyasini amalga oshirish vositasi sifatida // "Birinchi Renessans: Abu Rayhon Beruniy va tabiiy fanlar evolyutsiyasi" nomli Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya – Navoiy, 2023-yil 25-may. – B. 91-94.

2. Tursunov I.G., Umbarov A.U. Higher education pedagogical - psychological support of individual educational trajectories of students // JournalNX- A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal // ISSN: 2581- 4230 (Impact Factor: 8,155). – India, 2023. – Vol.9, – №6. – P. 11-15.

3. Зеер, Э.Ф. Интегративные конструкторы содержания профессионального образования [Текст] / Э.Ф. Зеер // Вестник учебно-методического объединения по профессиональному педагогическому образованию. - Екатеринбург: Рос. гос. проф. ун-т, 2002. -Вып. 1(30).- С. 115-182.

4. Трубицина Е.И. Развитие профессионально-диагностических умений у будущего учителя физики на основе комплекса ситуационных задач [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед наук: 13.00.02. / Е.И. Трубицина. - Красноярск, 2003.- 24 с.

5. Хуторской, А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования [Текст] / А.В. Хуторской // Народное образование. - 2003. - №2.

BO'LAJAK FIZIKA FANI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA TAJIRIBA MASHG'ULOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI

Tursunova Mohinur Umid qizi

Navoiy davlat pedagogika instituti talabasi

Xojiyev Bahodir Istamovich

Navoiy davlat pedagogika instituti dotsenti v.b.

Kamalova Dilnavoz Ixtiyorovna

Navoiy davlat pedagogika instituti professori, t.f.d. (DSc)

Hozirgi kunda yuqori malakali Fizika fani o'qituvchilarini tayyorlashda eksperimentning o'рни va ahamiyati juda katta. Oliy o'quv yurtlarida fizika fanini o'qitish, avvalambor talabalarni zamonaviy fizika yutuqlari bilan tanishtirishni, ushbu fanning ilmiy texnik taraqqiyotda tutgan o'рни va rolini ko'rsatib berishni, bo'lajak